

بررسی ریشه‌های یک سیاست

هنگام مواجهه با یک‌مساله سیاستی برای یافتن راه‌حل، باید دلایل پدیدآمدن آن را به‌خوبی درک کنیم. در این راستا شنیدن روایت‌های سیاستگذاران و ذی‌نفعان آن سیاست، به ما کمک می‌کند تا بفهمیم که یک‌سیاست چرا و چگونه تدوین و اجرا شده است و در صورت نامطلوب بودن آن برای تغییر باید از کجا شروع کرد و پیش رفت.

به گزارش سایت خبری پرسون، امیرحسین چیت‌ساززاده مدیر برنامه آفاق در یادداشتی نوشت: سیاست اخذ شهریه از پذیرفته‌شدگان غیرایرانی کنکور سراسری در دوره روزانه دانشگاه‌ها از آن جهت که در چند سال گذشته، همواره هنگام بازگشایی دانشگاه‌ها جنجال‌برانگیز شده و شائبه اعمال تبعیض را در ذهن نخبگان مهاجر در ایران ایجاد می‌کند، کج‌کارکردی خود را نشان داده است. اما اینکه چرا این سیاست در دهه گذشته برای مواجهه با پذیرفته‌شدگان غیرایرانی کنکور سراسری اتخاذ شده است، خود روایتی چندلایه دارد که باید آن را از زبان کارشناسان و مدیران دانشگاه‌ها و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شنید. در ادامه دلایل ایجاد این سیاست را می‌کاویم.

الزام دانشجویان غیرایرانی به خروج از کشور بعد از فارغ‌التحصیلی

از نظر قانون خروج و مراجعت اتباع خارجی، تفاوتی بین دانشجوی بین‌المللی که از کشور دیگری برای تحصیل به ایران می‌آید، با مهاجرانی که در ایران به دنیا آمده و تحصیل کرده‌اند و از طریق کنکور وارد دانشگاه‌ها شده‌اند، وجود ندارد و هر دو دسته، پس از اتمام تحصیل باید در مدت‌زمان کوتاهی از ایران خارج شوند. به همین دلیل، مسوولان دانشگاهی اعلام می‌کنند که نمی‌توانند از این دانشجویان مانند هم‌تایان ایرانی‌شان در ازای استفاده از تسهیلات تحصیل رایگان، تعهد خدمت اخذ کنند.

از نظر آنان، به دلیل الزام این افراد به خروج قطعی از کشور، حتی در صورت بهره‌مندی از تحصیل رایگان، باز هم این افراد در پایان تحصیل برای دریافت مدرک تحصیلی و خروج از کشور باید هزینه آموزش خود را به‌صورت تمام بپردازند. بنابراین بهتر است برای جلوگیری از فشار اقتصادی به آنان، این هزینه به شکل شهریه و در چند نوبت از آنان اخذ شود.

احتمال کم اشتغال بعد از فارغ‌التحصیلی

مشکل دیگر را باید از زاویه قانون کار و کارشناسان اداره اشتغال اتباع خارجی دید. افراد خارجی در ایران برای اخذ مجوز کار با فرآیند سختی مواجه هستند. به‌خصوص افراد متخصص و تحصیل‌کرده غیرایرانی در هیأت فنی مربوطه، عمدتاً به این دلیل که نیروی کار ایرانی مشابه از لحاظ توانایی و تخصص در بازار کار وجود دارد، امکان دریافت مجوز کار پیدا نمی‌کنند. بنابراین حتی اگر مشکل خروج قطعی و اخذ تعهد خدمت رفع شود، پس از فارغ‌التحصیلی امکان انجام این تعهد خدمت به دلیل محدودیت در اخذ مجوز کار و به‌تبع آن، پرداخت بیمه و ایجاد سابقه کار برای این افراد کم خواهد بود و مشکل رفع نخواهد شد.

تامین بودجه موردنیاز دانشگاه‌ها

بعضی از کارشناسان باسابقه سازمان امور دانشجویان اذعان دارند که در زمان تدوین این سیاست در اواخر دهه ۸۰، افزایش پذیرفته‌شدگان غیرایرانی کنکور سراسری این ذهنیت را در دانشگاه‌ها ایجاد کرده بود که می‌توانند با دریافت شهریه از دانشجویان روزانه تا حدی بر منابع مالی دانشگاه بیفزایند. اما بررسی آماری تعدادی این دانشجویان در سال‌های اخیر و پراکندگی حضورشان در دانشگاه‌ها نشان می‌دهد که این دیدگاه، چندان صحیح نیست و تعداد این دانشجویان آن‌قدر نیست که دریافت بودجه از آنان مشکلات مالی دانشگاه‌ها را حل کند.

ایجاد تفاوت بین ارزش خدمات ارائه‌شده به دانشجویان ایرانی و خارجی

گفت‌وگو پیرامون این موضوع با کارشناسان مربوط به دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها نشان می‌دهد که بخشی از آنان معتقدند، مهاجران حتی اگر از بدو تولد در ایران زندگی کرده باشند، در مدارس ایران درس خوانده باشند و در کنکور با رتبه‌های برتر پذیرفته شده باشند، همچنان خارجی هستند و باید تفاوتی با دانشجویان ایرانی داشته باشند و این تفاوت، خود را در اخذ شهریه از آنان نشان می‌دهد.

سخت‌گیری و ترغیب به بازگشت به کشور خود در هر مرحله از زندگی

دلیل نهایی که شاید نقش مهم‌تری نسبت به سایر عوامل بازی می‌کند، سیطره سیاست بازگشت در قبال مهاجران افغانستانی در تمام حوزه‌های مربوط به این موضوع است. عده‌ای از سیاستگذاران مربوطه در دهه‌های گذشته، معتقد بوده‌اند که مهاجران حاضر در ایران، تنها از طریق ایجاد محدودیت در امور مختلف روزمره، ترغیب به بازگشت به کشور خود خواهند شد.

بنابراین ردپای این رویکرد را در موارد مختلف مربوط به مهاجران می‌توان دید و اخذ شهریه از دانشجویان مهاجر دوره‌های روزانه یکی از مصادیق این سیاست کلان است. همان‌گونه که می‌بینید، در شکل‌گیری این مساله سیاستی، کارشناسانی از بخش‌های مختلف با تحلیل‌های متفاوتی در یک نقطه به هم رسیده و سیاستی را اتخاذ کرده‌اند که بیش از یک‌دهه دوام داشته و باعث دل‌سردی نخبگان مهاجر از حضور در ایران و تلاش برای یافتن راهی در جهت مهاجرت به کشور ثالث از سوی آنان می‌شود. بنابراین به‌نظر می‌رسد، باید با نگاهی نو به مهاجران حاضر در کشور و به‌خصوص نخبگان و دانشگاهیان آنان، این چرخه باطل را شکست.

منبع: دنیای اقتصاد